

О. О. Осадько, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрНУ
ORCID: 0009-0004-2537-9798

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАГЛЯДУ ЗА ОСОБАМИ, УМОВНО-ДОСТРОКОВО ЗВІЛЬНЕНИМИ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВІСЬКОВОЇ СЛУЖБИ*

Постановка проблеми. Належне забезпечення військовослужбовців та інших військових формувань, задіяних у відсічі збройної агресії РФ, в умовах воєнного стану – ключовий і пріоритетний обов'язок держави. Однак, якщо матеріально-технічне забезпечення Сил оборони України здійснюється як за рахунок власного виробництва, так і за допомогою західних партнерів, то мобілізаційний ресурс України має певні обмеження, які не в останню чергу пов'язані із численністю населення країни. Відповідно до положень статті 65 Конституції України «захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України»¹2.

З метою забезпечення права на допуск до військової служби та реалізації свого конституційного обов'язку законодавцем 11 квітня 2024 р. ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» завдяки якому особи, які раніше були засуджені до позбавлення волі за вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів, та особи, які умовно-достроково звільнені від відбування покарання для проходження військової служби, отримали можливість долучитись до Сил оборони України².

* *Примітка.* Статтю підготовлено в межах реалізації фундаментальної теми «Євроінтеграційний напрямок формування концепції кримінально-виконавчої діяльності в Україні» (державний реєстраційний номер: 0124U005234).

¹ Тацій В. Я (ред) Конституція України: наук.-практ. комент. 2-е вид., переробл. і допов. (Право, 2012) 1128

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби,

Незважаючи на цілком позитивну оцінку зазначеної законодавчої ініціативи, низка положень викликала і продовжує викликати жваву дискусію в українському суспільстві, поділивши його як на прихильників, так і критиків таких змін.

Постановка проблеми. Восьмого травня 2024 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів України та інших законів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі у обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності»³. Метою зазначеного Закону стала розробка та визначення правових механізмів, організаційно-правових засад залучення до військової служби громадян, яким за вчинення злочинів призначено покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі.

Проте окремі положення Закону критично сприйняті науковою спільнотою. Незважаючи на численні застереження науковців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності

мобілізації та військового обліку: Закон України від 11.04.2024 № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

³ Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів України та інших законів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі у обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності: Закон України від 08.05.2024 № 3687-IX. Дата оновлення: 11.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-IX#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України щодо деструктивної тези про необхідність проходження військової служби такими особами виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин (спеціалізованих військових частинах) та обмеження їх соціально-економічних прав¹, законодавцем залишено поза увагою питання здійснення нагляду за особами, звільненими умовно-достроково від відбування покарання з метою проходження військової служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання розбудови ефективних механізмів захисту та реалізації прав засуджених, а також усунення дискримінаційних положень є предметом розгляду у працях В. В. Пивоварова², В. В. Ворожбій-Горбатюк³, О. О. Пашенка⁴ та низки інших науковців. У своїх дослідженнях вони, зокрема, пропонують дієві способи законодавчого забезпечення цих прав.

Метою статті є аналіз запровадження в Україні можливості допуску до військової служби осіб, які умовно-достроково звільнені від відбування покарання для проходження військової служби. Цей аналіз проведено у межах виконання у 2025 році фундаментальної теми «Євроінтеграційний напрямок формування концепції кримінально-виконавчої діяльності в Україні» (державний реєстраційний номер: 0124U005234). Публікація має оглядовий, науково-постановочний характер.

Виклад основного матеріалу. В умовах збройної агресії військова служба, як і питання комплектування та забезпечення військовослужбовців, посідають не останнє місце у суспільному житті України. У цьому контексті слушним є твердження В. Б. Авер'янова, який свого часу запропонував

розглядати військову службу з різних точок зору: соціальної, політичної, правової, організаційної, етичної, соціологічної тощо. Суспільні інститути, котрі у тій чи іншій мірі завжди існували в суспільстві, утворювалися для свідомого впливу людей в інтересах соціальних груп на процес суспільного розвитку, для регулювання певних суспільних відносин, щоб обмежити дію випадку, а то й сваволі⁵.

Разом із цим І. Ф. Корж зауважує, що військова служба завжди сприймалася як діяльність певного прошарку людей, які мають відповідні корпоративні інтереси та запити і є носіями належної моралі й духовності нації. Тобто цей соціальний інститут можна сприймати як співтовариство, певну корпорацію осіб, які практично виконують спеціальні функції держави у відповідності до свого правового статусу⁶. Тобто військову службу можна розглядати як складний, специфічний та високоструктурований соціальний інститут, що виконує спеціальні функції держави.

Незважаючи на те, що Конституція декларує обов'язок кожного громадянина захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, тривалий час доступ до військової служби обмежувався на законодавчому рівні. Проте агресивна війна рф проти України змусила законодавця переглянути своє ставлення до мобілізаційного ресурсу країни, виключивши низку раніше встановлених законодавчих обмежень та спростивши доступ всіх охочих до Сил оборони України. Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів України та інших законів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі у обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності» від 8 травня 2024 року⁷ серед іншого, Кримінальний кодекс України доповнено

¹ Пивоваров В. (ред) *Дотримання прав людини при виконанні покарань і поводженні із засудженими в Україні: виклики, завдання, рішення в умовах воєнного стану* : монографія (Право, 2024) 331 DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178602321>.

² Пивоваров В В 'Правові засади регулювання діяльності департаменту з питань виконання кримінальних покарань' *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід* : збірник м-лів VII міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 р.) 91–294

³ Ворожбіт-Горбатюк В В 'Єдність наукового і прикладного дискурсу в дослідженні проблематики реалізації прав засуджених до обмеження/позбавлення волі у реаліях українського сьогодення' *Закарпатські правові читання. Право як інструмент стійкості та розвитку в умовах сучасних цивілізаційних викликів* : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 27 квітня 2023 р.) 299–302

⁴ Пашенко О О 'Проблеми політики поводження із засудженими в умовах воєнного стану' *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану* : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 16 берез. 2023 р.) 451–453

⁵ Авер'янова В Б (ред) *Державне управління: теорія і практика* (Юрінком Інтер, 1998) 432

⁶ Корж І Ф 'Військова служба в Україні: вступ, просування, припинення' (дис. канд. юрид наук Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2004) 222

⁷ Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів України та інших законів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі у обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності: Закон України від 08.05.2024 № 3687-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-IX#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

статтею 81¹, яка регулює процедуру умовно-дострокового звільнення від відбування покарання для проходження військової служби. Відповідно до цієї статті передбачається, що під час проведення мобілізації та/або дії воєнного стану до осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, судом може бути застосовано умовно-дострокове звільнення для проходження ними військової служби за контрактом.

Зазначена законодавча ініціатива не лише отримала схвалення у суспільстві, а й дозволила залучити до лав Збройних Сил України понад 8 тис. колишніх засуджених¹. Варто зауважити, що український досвід надання особам, умовно-достроково звільненим від відбування покарання для проходження військової служби, можливості долучитись до лав Сил оборони України не лише сприяє розбудові сильної та боєздатної армії, а й відповідає євроінтеграційній політиці нашої держави.

Проте, цим Законом також внесено зміни й до Закон України «Про військову службу і військовий обов'язок»². Цей Закон доповнено главою ІІ² «Особливості прийняття на військову службу за контрактом та проходження військової служби у Збройних Силах України особами з числа громадян України, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання». Відповідно до ч. 3 ст. 21⁶ зазначеного Закону, «особи, звільнені умовно-достроково від відбування покарання, проходять військову службу виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин (спеціалізованих військових частинах)». Зазначені пропозиції викликали масштабні дискусії у суспільстві з огляду на те, що такі особи фактично змінили лише режим утримання, однак зберегли свої правила, звичаї та елементи поведінки. Окрім того, у такому «співтоваристві» є можливим нівелювання статутів Збройних Сил України у зв'язку зі «специфічністю» таких військовослужбовців, а їх допуск до зброї може створювати додаткові

ризики для розвитку у такому «співтоваристві» кримінальної поведінки.

Більше того, подив у суспільстві викликало те, що на осіб, які умовно-достроково звільнені від відбування покарання, покладаються обов'язки, встановлені Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»³. Зазначений Закон є не лише рудиментом у сучасній системі нормативно-правових актів України, а й містить положення, які фактично неможливо виконати.

Адміністративний нагляд відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі» – це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції. Такий нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню кримінальних правопорушень окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, а так само з метою здійснення виховного впливу на них.

Статтею 3 зазначеного Закону встановлено перелік осіб, до яких може бути застосовано адміністративний нагляд, а саме: а) до засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства; б) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення; в) до засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; г) до засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи; д) засуджених

¹ Ростислав Вонс 'Мін'юст повідомив скільки засуджених долучились до ЗСУ' (Главком, 2 квітня 2025 року) <<https://glavcom.ua/country/incidents/minjust-povidomiv-skilki-zasudzhenikh-doluchilisja-do-zsu-1052437.html>> (дата звернення: 11.05.2025).

² Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ. Дата оновлення: 30.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

³ Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94 – ВР. Дата оновлення: 08.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

до довічного позбавлення волі; е) звільнених умовно-достроково від відбування покарання на підставі, визначеній статтею 81¹ Кримінального кодексу України. Адміністративний нагляд стосовно цих осіб здійснюється виключно в порядку, визначеному статтею 7¹ цього Закону.

Разом із тим відповідно до абз. 2 пункту 1.2. Інструкції про порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, затвердженої наказом МВС України № 1303/203 від 4 листопада 2003 р.¹ (далі – Інструкція), при здійсненні адміністративного нагляду органи внутрішніх справ проводять щодо таких осіб тимчасові, примусові профілактичні та оперативно-розшукові заходи відповідно до чинного законодавства України.

Проте деякі положення Закону містять норми, що суперечать одна одній. Так, відповідно до ст. 7 Законом України «Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі» адміністративний нагляд здійснюється міліцією, яка, до речі, припинила своє існування 2 липня 2015 р.² Однак відповідно до ст. 8 вищеведеного Закону адміністративний нагляд, серед іншого, може бути припинений за поданням начальника органу Національної поліції. Що ж стосується порядку здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими умовно-достроково від відбування покарання для проходження військової служби, то відповідно до ст. 7¹ Законом України «Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі» такий нагляд здійснюється командиром військової частини, в якій особа проходить військову службу. Особи, стосовно яких встановлено адміністративний нагляд, беруться у військовій частині на окремий облік.

Єдиний державний реєстр судових рішень поступово наповнюється судовими рішеннями за ст. 81¹ Кримінального кодексу України. Так, ухвалою Ленінського районного суду м. Полтави від 8 серпня 2024 р. у справі № 553/2554/24 особу, засуджену 17 грудня 2018 р. колегією суддів Роз-

дільнянського районного суду Одеської області за ч. 1 ст. 115 КК України до 11 років позбавлення волі, звільнено умовно-достроково від відбування покарання для проходження військової служби за контрактом та встановлено відносно останньої адміністративний нагляд з встановленням таких обмежень, як: заборона перебувати поза межами місця дислокації військової частини, з якою укладено контракт, та місця перебування, визначеного безпосереднім командиром; заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі дислокації військової частини та місця перебування, визначеного безпосереднім командиром військової частини, в якій останній проходитиме військову службу за контрактом. Контроль за здійсненням адміністративного нагляду покладено на командира військової частини, в якій останній проходитиме військову службу за контрактом³. Схожа ухвала також постановлена Ленінським районним судом м. Полтави у справі № 553/1707/24 від 28 травня 2024 р. із покладенням на особу, що звільнена від відбування покарання для проходження військової служби за контрактом, ідентичних обов'язків⁴.

Проте ані Закон України «Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі», ані інші нормативно-правові акти не встановлюють ефективного механізму реалізації командирами своїх повноважень щодо контролю за особою, звільненою умовно-достроково від відбування покарання для проходження військової служби за контрактом. Так само не визначено й обсяг необхідних заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки особи з метою унеможливлення її подальшої кримінальної поведінки. Наслідком такої прогалини є те, що дедалі більше осіб, звільнених умовно-достроково від відбування покарання для проходження військової служби за контрактом, отримують нові вирoki за вчинення кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби.

Серед яскравих прикладів можна навести вирок Березанського районного суду Мико-

¹ Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ МВС України, Департамент вик.покарань від 04.11.2003 № 1303/203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0046-04#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

² Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 № 565-XII. Дата оновлення: 07.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

³ Ухвала Ленінського районного суду м. Полтави від 08.08.2024 у справі № 553/2554/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120919426> (дата звернення: 11.05.2025).

⁴ Ухвала Ленінського районного суду м. Полтави від 28.05.2024 у справі № 553/1707/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119333606> (дата звернення: 11.05.2025).

лаївської області від 23 грудня 2024 р. у справі №469/1346/24¹. Вироком суду встановлено, що 22 травня 2024 р. особу умовно-достроково звільнено від відбування покарання для проходження військової служби за контрактом та призначено на посаду стрільця стрілецького спеціалізованого батальйону «Шквал». За словами обвинуваченого, командування військової частини ставилось до військовослужбовців дуже погано, погрожували зброєю. Через непорозуміння з військовим керівництвом батальйону «Шквал» обвинувачений самовільно залишив місце служби, тобто вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 407 Кримінального кодексу України.

Нерідко підставою для самовільного залишення військової служби стає й нехтування командирами права таких осіб на відпустку. Так, вироком Сумського районного суду Сумської області від 5 березня 2025 р. у справі №587/4183/24² особу засуджено за те, що вона у зв'язку із ненаданням командиром відпустки для відвідування сім'ї самовільно залишила військову частину.

Серед іншого, варто зазначити вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 18 жовтня 2024 р. у справі №199/8194/24³, відповідно до якого обвинувачений відкрито відмовився виконувати пряме бойове розпорядження командира, чим вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 4 ст. 402 Кримінального кодексу України.

Непоодинокими є випадки вчинення особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання для проходження військової служби, нових злочинів. Так, вироком Шевченківського районного суду м. Києва від 18 листопада 2024 р. у справі №761/38510/24⁴ встановлено, що обвинувачений, перебуваючи на посаді стрільця спеціалізованого батальйону «Шквал», на території Ки-

ївської обласної клінічної лікарні викрав із жіночої сумочки гаманець, в якому були грошові кошти та золота обручка. Отримані від реалізації викраденого майна кошти він використав для придбання наркотичних засобів для особистого вживання.

Як бачимо, незважаючи на, вочевидь, правильне і своєчасне рішення законодавця про надання особам, умовно-достроково звільненим для проходження військової служби за контрактом, можливості долучитись до Сил оборони України, існують непоодинокі випадки вчинення зазначеними особами нових злочинів. Про можливі наслідки та подальші проблеми, з якими стикнеться українське суспільство та військове командування у зв'язку з обмеженням таких військовослужбовців у питаннях надання відпусток та їх перебуванням у спеціалізованих підрозділах, неодноразово висвітлювалось у працях фахівців НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України.

Висновки. Запровадження можливості доступу до військової служби осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання для проходження військової служби, не лише дозволило поповнити лави Сил оборони України, а й також стало потужним засобом для соціалізації таких осіб у суспільстві. Динамічний та сталий розвиток зазначеної ініціативи показує інноваційність, свідомість та цілеспрямованість українського суспільства у розбудові сучасної армії, а також євроатлантичну позицію нашої держави.

Проте застосування положень Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» до такої категорії осіб не відповідає принципам євроінтеграційної політики нашої держави. Окрім того, низький рівень правового визначення та забезпечення реальних можливостей впливу командирів, як відповідальних суб'єктів нагляду, на поведінку осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання для проходження військової служби, потребує нагальної та докорінної зміни. Це може бути досягнуто шляхом визначення та закріплення на законодавчому рівні правового статусу командирів спеціалізованих військових підрозділів (частин), а також розробки та імплементації (на підставі принципів та завдань пробації) пробаційних програм для цієї категорії військовослужбовців. Такі програми мають бути спрямовані на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів

¹ Вирок Березанського районного суду Миколаївської області від 23.12.2024 у справі №469/1346/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123976380> (дата звернення: 11.05.2025).

² Вирок Сумського районного суду Сумської області від 07.03.2025 у справі №587/4183/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125659293> (дата звернення: 11.05.2025).

³ Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 18.10.2024 у справі №199/8194/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122380561> (дата звернення: 11.05.2025).

⁴ Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 18.11.2024 у справі №761/38510/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123434847> (дата звернення: 11.05.2025).

та формування соціально сприятливих змін особистості, які можна об'єктивно перевірити.

Варто також запровадити дієву систему притягнення до відповідальності командирів спеціалізованих військових підрозділів (частин) за порушення встановлених соціально-економічних гарантій для осіб, умовно-дostroково звільнених від відбування покарання для проходження військової служби. Це допоможе уникнути будь-яких дискримінаційних обмежень щодо таких військовослужбовців у майбутньому. Здійснюючи нагляд

за цими особами, командирам усіх рівнів спеціалізованих військових підрозділів (частин) слід бути обачними, щоб не допустити застосування «радянських практик». Натомість, необхідно зосередитися на соціально-виховній роботі, впровадженні дієвих та ефективних пробаційних програм, а також розвивати у військовослужбовців повагу до бойових і військових традицій. Такий підхід допоможе стримувати їх від вчинення протиправних дій та сприятиме повазі до честі й гідності кожної людини.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2232-KhII. Data onovlennia: 18.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (in Ukrainian)
2. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho, Kryminalnoho protsesualnoho, Kryminalno-vykonavchoho kodeksiv Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zaprovadzhennia instytutu umovno-dostrokovoho zvilnennia osib vid vidbuvannia pokarannia dlia bezposerednoi yikh uchasti u oboroni krainy, zakhysti yii nezalezhnosti ta terytorialnoi tsilisnosti: Zakon Ukrainy vid 08.05.2024 № 3687-IKh. Data onovlennia: 19.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-IX#Text> (in Ukrainian)
3. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo okremykh pytan prokhodzhennia viiskovoi sluzhbu, mobilizatsii ta viiskovoho obliku: Zakon Ukrainy vid 11.04.2024 № 3633-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#Text> (in Ukrainian)
4. Pro administratyvnyi nahliad za osobamy, zvilnenymy z mists pozbavlennia voli: Zakon Ukrainy vid 01.12.1994 № 264/94 – VR. Data onovlennia: 08.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
5. Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu zdiisnennia administratyvnoho nahliadu za osobamy, zvilnenymy z mists pozbavlennia voli: Nakaz MVS Ukrainy, Derzhdepartament vyk.pokaran vid 04.11.2003 № 1303/203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0046-04#Text> (in Ukrainian)
6. Pro militsiiu: Zakon Ukrainy vid 20.12.1990 № 565-KhII. Data onovlennia: 07.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text> (in Ukrainian)

Cases

7. Ukhvala Leninskoho raionnoho sudu m. Poltavy vid 08.08.2024 u spravi № 553/2554/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120919426> (in Ukrainian)
8. Ukhvala Leninskoho raionnoho sudu m. Poltavy vid 28.05.2024 u spravi № 553/1707/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119333606> (in Ukrainian)
9. Vyrok Berezanskoho raionnoho sudu Mykolaivskoi oblasti vid 23.12.2024 u spravi № 469/1346/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123976380> (in Ukrainian)
10. Vyrok Sumskoho raionnoho sudu Sumskoi oblasti vid 07.03.2025 u spravi № 587/4183/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125659293> (in Ukrainian)
11. Vyrok Amur-Nyzhnodniprovskoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovska vid 18.10.2024 u spravi № 199/8194/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122380561> (in Ukrainian)
12. Vyrok Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 18.11.2024 u spravi № 761/38510/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123434847> (in Ukrainian)

Bibliography

Edited books

1. Averianova V B (red) *Derzhavne upravlinnia: teoriia i praktyka* [Public administration: theory and practice] (Iurinkom Inter, 1998) 432 (in Ukrainian)
2. Pyvovarov V. (red) *Dotrymannia prav liudyny pry vykonanni pokaran i povodzhenni iz zasudzhenyv v Ukraini: vyklyky, zavdannia, rishennia v umovakh voiennoho stanu : monohrafiia* [Compliance with human rights in the

execution of sentences and treatment of convicts in Ukraine: challenges, tasks, solutions under martial law: monograph] (Pravo, 2024) 331 DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178602321>. (in Ukrainian)

3. Tatsii V Ya (red) *Konstytutsiia Ukrainy: nauk.-prakt. koment. 2-e vyd., pererobl. i dopov.* [Constitution of Ukraine: scientific and practical commentary. 2nd ed., revised and supplemented.] (Pravo, 2012) 1128 (in Ukrainian)

Thesis

4. Korzh I F 'Viiskova sluzhba v Ukraini: vstup, prosuvannia, prypynennia' [Military service in Ukraine: entry, promotion, termination] (dys. kand. yuryd nauk In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho, 2004) 222 (in Ukrainian)

Conference papers

5. Vorozhbit-Horbatyuk V V 'Iednist naukovoho i prykladnoho dyskursu v doslidzhenni problematyky realizatsii prav zasudzhennykh do obmezhenia/pozbavlenia voli u realiiakh ukrainskoho sohodennia' [Unity of scientific and applied discourse in the study of the issues of the implementation of the rights of those sentenced to restriction/deprivation of liberty in the realities of today's Ukraine] Zakarpatski pravovi chytannia. Pravo yak instrument stiikosti ta rozvytku v umovakh suchasnykh tsyvilizatsiinykh vyklykiv : materialy KhV mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Uzhhorod, 27 kvitnia 2023 r.) 299–302 (in Ukrainian)
6. Pashchenko O O 'Problemy polityky povodzhennia iz zasudzhennykh v umovakh voiennoho stanu' [Problems of the policy of treating prisoners under martial law] Aktualni problemy pravookhoronnoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu : tezy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Khmelnytskyi, 16 berez. 2023 r.) 451–453 Rostyslav Vons (2 kvitnia 2025 roku) Miniust povidomyv skilky zasudzhennykh doluchyls do ZSU. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/minjust-povidomiv-skilki-zasudzhenykh-doluchilisja-do-zsu-1052437.html> (in Ukrainian)
7. Pyvovarov V V 'Pravovi zasady rehuliuвання diialnosti departamentu z pytan vykonannia kryminalnykh pokaran' [Legal principles regulating the activities of the department for the execution of criminal sentences] Ukraina v umovakh reformuvannia pravovoi systemy: suchasni realii ta mizhnarodnyi dosvid : zbirnyk m-liv VII mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (m. Ternopil, 28 kvitnia 2023 r.) 91–294 (in Ukrainian)

Websites

8. Rostyslav Vons 'Miniust povidomyv skilky zasudzhennykh doluchyls do ZSU' [The Ministry of Justice reported how many convicts joined the Armed Forces of Ukraine] (Hlavkom, 2 kvitnia 2025 roku) <<https://glavcom.ua/country/incidents/minjust-povidomiv-skilki-zasudzhenykh-doluchilisja-do-zsu-1052437.html>> (in Ukrainian)

Осадько О. О.

Проблемні питання нагляду за особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання для проходження військової служби

У статті розглядаються актуальні та водночас складні питання, що виникають у сфері нагляду за особами, яким надано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби. Автор не лише констатує проблему, а й проводить її науковий аналіз, надає всебічну оцінку початковим етапам реалізації в Україні механізму, який дозволяє громадянам, які мали проблеми із законом, долучатися до військової служби за контрактом.

Значну частину роботи присвячено дослідженню судової практики. Особливий акцент зроблено на обговоренні необхідності застосування до таких осіб адміністративного нагляду. Автор аргументовано підкреслює доцільність покладення функцій контролю за його виконанням безпосередньо на командирів військових частин (підрозділів), у яких військовослужбовець проходить подальшу службу. Такий підхід забезпечить не лише ефективний моніторинг поведінки цих осіб, а й сприятиме їх успішній ресоціалізації та адаптації до вимог військової дисципліни та етики. Це рішення дозволяє інтегрувати наглядові функції в повсякденну діяльність військових підрозділів, створюючи умови для безперервного контролю та підтримки.

Окрему увагу автор приділяє вчиненню нових кримінальних правопорушень особами, які були умовно-достроково звільнені задля проходження військової служби. Автор не обмежується констатацією цих фактів, а узагальнює та систематизує передумови, що призводять до таких негативних наслідків. Серед них визначено як особистісні фактори (недостатня мотивація, психологічні проблеми, відсутність стійких соціальних зв'язків), так і системні недоліки (прогалини в системі відбору, недостатній рівень психологічної підтримки, виклики адаптації у військовому середовищі тощо). Виявлення та глибокий аналіз цих факторів є ключовим для розробки ефективних превентивних заходів та вдосконалення всієї системи нагляду. Стаття є вагомим доробком у наукову дискусію щодо реальних шляхів ресоціалізації засуджених, формування ефективної кадрової політики у військових структурах, практичних рекомендацій для правозастосовних органів та військового керівництва.

Ключові слова: ресоціалізація засуджених, умовно-дострокове звільнення, військовослужбовці, адміністративний нагляд, командир спеціалізованого військового підрозділу (частини), пробаційна програма, євроінтеграційний напрям України.

Osadko O. O.

Problematic issues of supervision over persons paroled from serving a sentence for military service

In the article current and at the same time complex issues arising in the field of supervision of persons who have been granted conditional early release from serving a sentence for military service is examined. The author not only states the problem, but also conducts its scientific analysis, provides a comprehensive assessment of the initial stages of implementation in Ukraine of a mechanism that allows citizens who have had problems with the law to join military service under a contract.

A significant part of the work is devoted to the study of judicial practice. Special emphasis is placed on discussing the need to apply administrative supervision to such persons. The author argues that it is appropriate to assign the functions of control over its implementation directly to the commanders of military units (subunits) in which the serviceman will serve further. Such an approach, in his opinion, will ensure not only effective monitoring of the behavior of these persons, but will also contribute to their successful resocialization and adaptation to the requirements of military discipline and ethics. This solution allows integrating supervisory functions into the daily activities of military units, creating conditions for continuous control and support.

The author pays special attention to the commission of new criminal offenses by persons who were paroled for military service. The author does not limit himself to stating these facts, but generalizes and systematizes the prerequisites that lead to such negative consequences. Among them, both personal factors (insufficient motivation, psychological problems, lack of stable social ties) and systemic shortcomings (gaps in the selection system, insufficient level of psychological support, challenges of adaptation in the military environment, etc.) are identified. Identification and in-depth analysis of these factors is key to developing effective preventive measures and improving the entire supervision system. The article is a significant contribution to the scientific discussion on real ways to resocialize convicts, forming an effective personnel policy in military structures, and practical recommendations for law enforcement agencies and military leadership.

Keywords: resocialization of convicts, parole, military personnel, administrative supervision, commander of a specialized military unit (unit), probation program, European integration direction of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції: 21.05.2025 р.

Прийнята до друку: 20.06.2025 р.